

Spis treści

1. Spotkania nauczycieli z rodzicami – Janusz Żmijowski	3
2. Nawiązanie współpracy z rodzicami – Hanna Żmijowska, Ewa Wieczorek, Kinga Jaroszek	32
3. Rodzice trudni w kontakcie – wskazówki do prowadzenia rozmów z rodzicami – Tomasz Garstka	49
4. Załączniki – Janusz Żmijowski, Hanna Żmijowska, Ewa Wieczorek, Kinga Jaroszek, Gracjana Węgrowska, Anna Katarzyna Kielczewska	81
Załącznik 1 – Sposoby kontaktowania się nauczyciela z rodzicami uczniów w przypadku pojawienia się trudnych sytuacji – materiał dla nauczycieli i rodziców	81
Załącznik 2 – Ankieta dla rodziców uczniów o potrzebach i oczekiwaniach dotyczących spotkań tematycznych	85
Załącznik 3 – O których trudnych sytuacjach i w jaki sposób zawiadomię rodziców moich uczniów? – narzędzia do analizy i planowania pracy wychowawczej	87
Załącznik 4 – Przykładowy scenariusz spotkania interwencyjnego rodziców uczniów z nauczycielem	88
Załącznik 5 – Przykładowy scenariusz spotkania nauczyciela z rodzicami uczniów korygującego sytuację w klasie	92
Załącznik 6 – Poradnik mediatora – materiał dla nauczycieli	94
Załącznik 7 – Scenariusz pierwszego spotkania z rodzicami	98
Załącznik 8 – Scenariusz wywiadówki semestralnej (podsumowującej)	105
Załącznik 9 – Scenariusz spotkania z rodzicami „Wartości preferowane przez nastolatków”	111
Załącznik 10 – Scenariusz spotkania z rodzicami „Młodzi a środki uzależniające”	113
Załącznik 11 – Rozmowa wspierająca z rodzicem trudnego ucznia – wskazówki dla nauczycieli	119
Załącznik 12 – Czym jest nadpobudliwość? Jak sobie z nią radzić? – wskazówki dla rodziców i nauczycieli	121
Załącznik 13 – Wskazówki dla rodziców dzieci sprawiających trudności	123
Załącznik 14 – Nieinwazyjne komunikowanie się w sytuacjach trudnych – informacja dla rodziców	125
Załącznik 15 – Rola emocji w prawidłowym rozwoju – informacja dla rodziców i nauczycieli ...	126
Załącznik 16 – Rola środowiska rodzinnego w życiu człowieka – materiał dla rodziców i nauczycieli	127
Załącznik 17 – Style wychowawcze rodziców – materiał dla rodziców i nauczycieli	129
Załącznik 18 – Blokady w komunikacji – materiał dla rodziców i nauczycieli	131
Załącznik 19 – Program naprawczy: uczeń – rodzina – szkoła	133

Materiał pomocniczy nr 2 – Ankieta dla rodziców

Drogi Rodzicu!

Proszę o wypełnienie poniższej ankiety. Zebrane informacje, oceny i uwagi pomogą w dalszej współpracy między wychowawcą, rodzicem a dzieckiem.

A. Po spotkaniu moje informacje o szkole uważam za:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

całkowicie
wystarczające

całkowicie
niewystarczające

B. Wycieczka po szkole była:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

źródłem cennych
informacji

całkowicie
zbędna

C. Plan pracy wychowawcy z klasą mojego dziecka:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

akceptuję
całkowicie

nie jest przeze mnie
akceptowany

D. Moje potrzeby i pomysły zostały w planie:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

całkowicie
uwzględnione

całkowicie
pominięte

E. Spotkanie uważam za:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

konstruktywne
i ważne

zbędne i niczego
niewnoszące

F. W przyszłości zamierzam:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

aktywnie uczestniczyć
w życiu klasy i szkoły

nie włączać się
w działania szkoły

Inne uwagi:

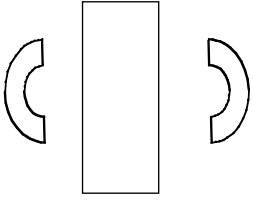
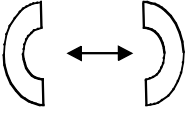
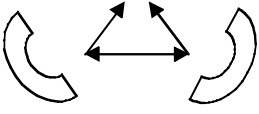
.....

.....

.....

Dziękuję za wypełnienie ankiety.

Ustawienia krzeseł rozmówców

Rysunek 1.	Rysunek 2.	Rysunek 3.
 <p>Biurko między rozmówcami podkreśla dystans i może stanowić barierę w porozumiewaniu się</p>	 <p>Brak barier między rozmówcami i ustawienie „twarzą w twarz” zmniejsza dystans, ale może też czasem skłaniać do konfrontacji, konfliktu, obrony własnego stanowiska</p>	 <p>Ustawienie rozmówców pod pewnym kątem umożliwia swobodniejsze regulowanie dystansu (przez patrzenie na rozmówcę lub unikanie spojrzenia) oraz wspólne symboliczne pochylenie się nad problemem</p>

Wskazówki dotyczące prowadzenia rozmów

Gdy rodzic zwraca się z prośbą o informacje na temat dziecka lub gdy ty przekazujesz takie informacje:

- ▶ Zawsze powiedz na wstępie coś dobrego o dziecku.
- ▶ Bądź konkretny – mów o zachowaniach i o wynikach ucznia (a nie o jego ogólnych cechach osobowości).
- ▶ Trudne dla rodzica negatywne informacje podawaj, wskazując równocześnie pozytywne, nadzieje i szanse, jakie widzisz dla ucznia.
- ▶ Staraj się dać pełny obraz zachowań lub wiedzy (umiejętności) dziecka – informacje negatywne równoważ informacjami pozytywnymi, mówiąc o brakach, nie zapominaj o możliwościach i zaletach dziecka.

Ćwiczenie

Czy potrafisz wskazać mocne strony każdego ze swoich uczniów? Co pozytywnego powiedziałbyś rodzicowi o jego dziecku? Wybierz trzech uczniów sprawiających ci największe trudności wychowawcze i wypisz ich mocne strony.

	Imię:	Imię:	Imię:
Ma wiedzę o...			
Potrafi... Umie...			
W kontakcie z nim mife jest...			
Ma osiągnięcia w...			

Gdy potrzebujesz dodatkowych informacji o dziecku:

- ▶ Podziękuj rodzicowi za przybycie; powiedz, ile czasu przewidujesz na wasze spotkanie.
- ▶ Powiedz mu, że chcesz zebrać więcej informacji o uczniu i koniecznie powiedz, do czego będą ci potrzebne (indywidualizacja nauczania, rozwiązanie trudności wychowawczej itp.).
- ▶ Zadawaj pytania otwarte – najpierw szersze, bardziej ogólne, potem bardziej szczegółowe; najpierw mniej osobiste, potem bardziej.
- ▶ Pamiętaj, że rodzic ma zawsze prawo odmówić odpowiedzi.

Przykład

Rozpoczęcie rozmowy, w której nauczyciel zbiera informacje o uczniu.

N: Dziękuję, że pan zareagował tak szybko na moją prośbę o spotkanie. Chciałbym, aby nasza rozmowa zamknęła się w 35 minutach. Chcę pana prosić o uzupełnienie kilku ważnych informacji o pana córcę. Pomogą mi one jako wychowawcy, a także innym nauczycielom lepiej zrozumieć trudności, jakie ma pana córka w kontaktach z rówieśnikami. Polegają one na kłopotach w odnalezieniu się w grupie, co zauważyło kilku nauczycieli w tym roku. Chcę dzięki panu pomóc w ustaleniu, co może być tego przyczyną, bo niepokoi nas ta zmiana w zachowaniach córki. Dzięki tym informacjom może będziemy mogli coś zaradzić. Może zacznijmy od tego, jakie są pana spostrzeżenia w tym zakresie? Potem ja zadam panu kilka pytań. Jeśli jakies informacje będą tylko do mojej dyspozycji, proszę to zaznaczyć.

Wezwanie rodzica do szkoły w sprawie problemu wychowawczego:

- ▶ Przywitaj się. Wyraź zadowolenie z przybycia rodzica. Pokaż mu, że oczekiwałeś na spotkaniu.

Rodzic podejrzliwy

Rodzic podejrzliwy ma skłonność do obwiniania innych o powodowanie kłopotów własnego dziecka oraz przejawia przesadne zaniepokojenie, że jest ono celowo wykorzystywane, niesłusznie krytykowane czy krzywdzone. Ma kłopoty z zaufaniem innym ludziom, wątpi w lojalność nawet tych, którzy deklarują chęć pomocy. Trudno nakłonić go do rozmowy o trudnościach z własnym dzieckiem, ponieważ obawia się, że informacje te mogą być wykorzystane przeciwko niemu. Niełatwo wybacza, gdy ktoś go zawiedzie, niechętnie rezygnuje z uprzedzeń.

Przykład

Przykład rodzica podejrzliwego.

Mama Jacka jest zawsze bardzo zaniepokojona każdym wezwaniem jej do szkoły. Każdą uwagę pod adresem syna odbiera jako krytyczną uwagę o niej jako matce. Dlatego w rozmowach z wychowawczynią zachowuje się tak, jakby była osobiście atakowana i broniła się przed tym atakiem. Nie radząc sobie z uwagami pod adresem syna, szuka winy w innych osobach.

Pułapka psychologiczna w rozmowie:

- ▶ **Pułapka usprawiedliwień** – polega na tym, że im bardziej nauczyciel usprawiedliwia się, tym bardziej staje się podejrzany dla rodzica.

Przykład

Przykład rozmowy, w której nauczyciel wpada w pułapkę usprawiedliwień.

R: Kto się znowu wziął na mojego syna?

N: Poprosiłam panią o spotkanie, ponieważ martwię się o Jacka. Jacek został przyłapano na gorącym uczynku, gdy grzebał w teczce kolegi. Okazało się, że miał w kieszeni bardzo drogi kalkulator zabrany z tej teczki. Ta kradzież bardzo nas zmartwiła.

R: Co to za oskarżenia? Zdjęła pani odciski palców, żeby mówić o moim dziecku jak o złodzieju? Niech pani powie – chcecie się pozbyć Jacka z tej szkoły, bo nie dajecie sobie rady i dlatego robicie na niego nagonkę.

N: Nikt nie chce robić nagonki na pani syna. Po prostu zaniepokoiło nas to zdarzenie. Pani Kowalska, matka kolegi, któremu Jacek zabrał kalkulator, nie chciała nawet, żeby...

R: Kowalska zawsze zazdrościła, że Jacek jest inteligentniejszy od jej syna.

N: Ależ ona właśnie nie chciała robić sprawy...

R: A więc to pomysł szkoły? Myślałam, że pani jako wychowawczyni Jacka trzyma jego stronę. Widzę, że nie można tutaj nikomu ufać.

Wskazówki postępowania:

- ▶ Traktuj rodzica życzliwie i uprzejmie, ale bez uległości. To sprzyja budowaniu atmosfery zaufania i ograniczeniu podejrzeń.
- ▶ Informuj o faktach – to pozwala nieco zmniejszyć podejrzliwość.
- ▶ Przyjmuj do wiadomości zastrzeżenia, podejrzenia i uprzedzenia rodzica, ale nie potwierdzaj ich, nie próbuj się też tłumaczyć czy usprawiedliwiać.
- ▶ Nie staraj się przeforsować swojego stanowiska za wszelką cenę. Wycofuj się z dyskusji, które wydają ci się bezowocne.
- ▶ Uważaj z poczuciem humoru – może być odczytany jako lekceważenie.
- ▶ Zapewnij rodzica o swoim zaangażowaniu na rzecz jego dziecka, nawet jeśli czujesz się niesprawiedliwie potraktowany.

Przykład

Przykład udanego przebiegu rozmowy.

R: Kto się znowu uwziął na mojego syna?

N: Poprosiłam panią o spotkanie, ponieważ martwię się o Jacka. Fakty są takie, że Jacek został przyłapany przeze mnie na gorącym uczynku, gdy grzebał w teczce kolegi. Okazało się, że miał w kieszeni bardzo drogi kalkulator zabrany z tej teczki. Ta kradzież bardzo mnie zmartwiła.

R: Co to za oskarżenia? Zdjęła pani odciski palców, żeby mówić o moim dziecku jak o złodzieju? Niech pani powie – chcecie się pozbyć Jacka z tej szkoły, bo nie dajecie sobie rady i dlatego robicie na niego nagonkę.

N: Rozumiem, że to jest bardzo bolesny fakt. Ja też jestem tym zmartwiona. Jednak faktem jest, że Jacek zabrał nie swoją własność z teczki Adama Kowalskiego.

R: Ta Kowalska mnie nie lubi i teraz opinię mi chce zepsuć.

N: Rozumiem, że pani uważa, że Kowalska pani nie lubi. Mnie martwi to, co zrobił Jacek i widzę, że pani też bardzo zależy na opinii syna. On będzie musiał ponieść konsekwencje. Ale oprócz tego możemy się zastanowić, co zrobić w tej sytuacji.

R: Mój syn nie jest złodziejem!

N: Nie chcę potępiać syna jako człowieka, ale potępiam ten czyn. To, co zrobił, to była kradzież. I o tym musimy porozmawiać, bo szkoda by było, żeby to zdarzenie całkiem przestoniło obraz jego osoby.

Rodzic wycofany

Rodzic wycofujący się może być nieśmiały, zagubiony, zawstydzony, z poczuciem alienacji itp. Może mieć niskie poczucie własnej wartości, płynące z niekorzystnych dla siebie porównań społecznych. Może też nie lubić sytuacji społecznej ekspozycji, takich jak zabieranie głosu na forum (np. na zebraniu). Innym powodem wycofania może być przytłoczenie problemami i obniżenie nastroju. Obniżenie energii i motywacji może sprawiać, że rodzic wycofujący się zachowuje większy dystans niż inni rodzice. Możemy wziąć pod uwagę także hipotezę, że wycofanie jest zwykłą próbą uciekania od odpowiedzialności.

Przykład

Przykład rodzica wycofanego.

Gdy zapytałem wychowawczynię I klasy gimnazjum, co może powiedzieć mi o ojcu Joasi, zaczęła gorączkowo szukać w pamięci, o kim mówię. Z trudnością przypominała sobie, jak wygląda, tak mało rzucał się w oczy. Wreszcie powiedziała, że w zasadzie nic o nim nie wie.

Pułapki psychologiczne w rozmowie:

- ▶ **Pułapka rezygnacji z kontaktu** – polega na zaniechaniu prób nawiązania kontaktu z rodzicem. Może spowodować, że dystans rodzic – nauczyciel będzie się powiększał zamiast zmniejszać. Rodzice wycofani często potrzebują uwagi, wsparcia i otuchy. Jednak trudno im sięgać po ten rodzaj pomocy. Rodzic niezauważany, pominięty utwierdza się w przekonaniu, że musi zostać sam ze swoimi problemami.
- ▶ **Pułapka narzucania kontaktu** – polega na wywieraniu na rodzica presji do nawiązania kontaktu. Ten sposób postępowania może go sponsożyć i zniechęcić.

Przykład

Przykład rozmowy, w której nauczyciel wpada w pułapkę narzucania kontaktu.

N: Pana to nigdy nie ma na zebraniach. Nie wiem, czy pana własne dziecko nie interesuje? Może ma pan jakieś ważne powody, żeby nie być. Ale potem proszę nie mieć pretensji na koniec roku. Jeśli pan nie będzie się pojawiał na zebraniach, to szkoła może do pana wystosować formalną korespondencję, ale jak dziecku będzie grozić przeniesienie do innej szkoły, to już pan nic nie robi, bo my próbowaliśmy z panem nawiązać kontakt.

Wskazówki postępowania:

- ▶ Uszanuj prawo rodzica do wycofania, zachowania dystansu.
- ▶ Próby zmniejszenia dystansu z rodzicem wycofanym podejmuj stopniowo i z wielką uwagą.
- ▶ Spróbuj nawiązać z nim kontakt w sytuacjach, w których jest mniej narażony na społeczną ekspozycję i ocenę. Podejdź do niego na korytarzu i zagadnij w niezobowiązujący sposób.
- ▶ Często wyławiaj go wzrokiem na zebraniach rodziców i podchwytuj wszystkie oznaki nawet słabego zaangażowania.
- ▶ Nie zapominaj o uśmiechu. Okazuj mu tak dużo życzliwości, jak to tylko możliwe. Nie spodziewaj się – zwłaszcza na początku – wzajemności.
- ▶ Postaraj się zrozumieć powody, dla których się wycofuje.

Przykład

Przykład udanego przebiegu rozmowy.

N: Dzień dobry. Witam się tak indywidualnie, bo właśnie myślałem o pana dziecku i zdałem sobie sprawę, że my właściwie nie mieliśmy okazji jeszcze porozmawiać. Jeśli nie ma pan nic przeciwko, to może po zebraniu zamienimy parę słów?